

Yabancı Dil Türkçenin Öğretilmesinde Yeni Yöntemler : Bilişim Uygulamaları, Çözüm Önerileri

Ali Büyükaslan
Marc Bloch Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Bölümü
abaslan@yahoo.com

ÖZET

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde bilişim teknolojilerinden etkin olarak yararlanmanın, gerek yapılan işte arzulan hedefe ulaşmada gerekse alanın kendi içerisindeki üretkenliğini sağlamada kazançları olacağı açıktır.

Ülkemizde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin üniversitemizde bir bölümün olmadığı görülmektedir (2006 ÖSYS Yerleştirme Klavuzuna göre). Oysa gelişmiş ülkelerde, örneğin İngiltere ve Amerika’da ELT (English language teaching : İngiliz Dili Öğretim) bölümleri/merkezleri ve Fransa’da FLE (Yabancı Dil Fransızca) bölümleri bir disiplin olarak yer almaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında bugün dille uzaktan yakından ilgisi olan hemen herkesin tanık olduğu «*İngilizcenin egemenliği*» konusu sadece bir olgu olmanın ötesinde, başka etkenlerin yanında, bu dilin «**ÖĞRETİLEN**» bir dil olmasından da kaynaklanmaktadır.

Konuyu Türkçe açısından ele aldığımızda, sanal ortamda yapacağımız çok küçük bir gezi bile bize, Türkçenin Yabancı Dil olarak öğretilme (me) sinde hangi durumda olduğumuza ilişkin ciddi ipuçları verecektir. Oysa değişen dünya konjonktürü ve yer aldığı inanılmaz öneme sahip coğrafya nedeniyle Türkçenin bugün «**ÖĞRETİLEN**» bir dil olmasıyla sağlanacak kazanımlar, sadece Türkçeyi konuşan insanlarla sınırlı kalmayıp, bir disiplin olarak yabancı dil Türkçenin kazanımlarını artırmaya yönelik ciddi sonuçlar da doğuracaktır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenmeye olan katkıları, internetin de yaygınlaşmasıyla olağanüstü bir hız kazandı. Dünyanın dil laboratuvarlarının yerini bugünün multimedya (çoklu ortam) etkinlikleri aldı. Ses, görüntü ve metnin bir arada kullanıldığı bu çeşit öğretim ve öğrenme süreçlerinde sağlanan başarı, bilişim teknolojilerinin verimli kullanılmasıyla artmakta, bu yönde yapılacak ciddi çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bir disiplin olarak yabancı dil Türkçenin öğretilmesine yönelik yetiştirilecek kişilerin de öncelikli olarak alanın gerektirdiği donanıma sahip olmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla üniversitemizin özellikle eğitim fakültelerinde biri çok üst düzeyde bir batı dili bilgisi gerektiren ikincisi isteğe bağlı olabilecek ikinci bir batı dili öğreniminin de zorunlu olduğu, Yabancı Dil Türkçe Eğitimi bölümlerinin, sınırlı sayıda da olsa, açılmasında yarar olacağı kuşkusuzdur.

Birkaç üniversitenin dil öğretim merkezlerinin başarıyla yürüttüğü bu görevi görmemezlikten gelmiyoruz. Ancak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlere de bilişim teknolojilerinin sağladığı olanakları kullanarak belirli düzeylerde öğretilmesi konusunda gerek gönüllü kuruluşlarca gerekse devlet destekli çalışmalarla bir proje başlatılabileceğini düşünüyoruz.

Konuya çok geniş bir perspektiften bakıldığında Yabancı Dil Türkçenin öğretim katma değer sağlanacak bir hizmet olmasının ötesinde, bir devlet politikası haline gelmesinde de sayısız yararlılıklar görmekteyiz.

Bu nedenle, Yabancı Dil Türkçe eğitiminde kullanılabilir bilişim teknolojilerini öğrenme ve öğretme sürecinde geliştirilebilir, güncelleştirilebilir bir yöntemle Türkçenin dünya üzerinde “**ÖĞRETİLEN**” bir dil olmasını sağlamak ve buna uygun yöntemler geliştirmek bir politika olmalıdır. Kaldı ki öyle ya da böyle bir biçimde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda gayret sarf etmiş kişilerin hemen hepsinin katıldıkları bir ortak yön oluşmuştur. Bu da, Türkçenin “**ÖĞRETİLEN**” bir dil olmasını kolaylaştıracak etkenlerden biri, **Türkçenin matematikselliği** konusudur. Nitekim bildirimizde bu konuya ilişkin yapılan çalışmalardan da kısaca bahsedilecektir.

Yurtdışında bulunan Türkçe öğretim merkezlerinde ya da enstitülerde görev yapan kişilerin üniversitelerin ya yabancı dil bölümlerinden ya da Türkçe bölümlerinden özellikle seçilerek

gönderilmeleri Yabancı Dil Türkçe öğretiminin bir disiplin olarak yer edinmesinin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Bugün Avrupa üniversitelerinde örneğin Yabancı Dil Fransızca eğitimi bölümünde okuyan öğrenciler, ileride bu dili öğretmek üzere yetiştirilen öğrenciler olarak, ders programlarında yer alan bilişim teknolojilerini dil öğretiminde kullanmaya yönelik olarak ta yetiştirilmektedirler. Ve bu bölüm öğrencileri için yurtdışı stajı zorunludur.

Bildirimizde bir sorun olarak ortaya koyduğumuz Yabancı Dil Türkçenin öğretimi konusunda, gelişen bilişim teknolojilerinden hangi düzeyde ne şekilde yararlanılabileceğine ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır. Öğrenmenin etkinliğini artıran multimedya (çoklu ortam) yöntemlerinin yanı sıra web ortamında öğrenme, interaktif öğrenme CD'leri, Türkçe öğretimi/öğrenimi sohbet odaları vb. etkinler çözüm önerileri olarak açıklanacaktır.

YABANCI DİL TÜRKÇE

İletişim çağının yaşamın hemen her alanında görülen etkisi, eğitim öğretim alanında da kendini hissettirmektedir. İnternetin yaygın olarak kullanılmaya başlandığı doksanlı yıllar, bilişim teknolojileri olarak adlandırılan, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin modern yaşamın günlük akışı içerisinde hemen her alanda belirleyici roller üstlendiği yıllar olmuştur.

Biz bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin bir sempozyum bildirisi kapsamında konuya, teorik temellendirmelerden ziyade pratiğe ilişkin katkı sağlayacak kimi gerçekler açısından yaklaşacağız. Konunun genelde yabancı dil öğretiminde, özelde de Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde teorik temellerinin oluşturulup tartışılması bu açıdan ayrı bir çalışmanın, bir kitabın konusu olmalıdır.

Bilişim teknolojilerinin eğitim öğretimde kullanılmasına ilişkin olarak bugün tartışılan şey, bu teknolojilerin kullanıldığı ortamlarda yapılan eğitim öğretim etkinliklerinde, bu etkinlikte bulunmanın da ötesinde etkinliğe direkt katılmanın söz konusu olduğudur. (Depover ve diğ., 1998, 25)

Birçok disiplin gibi, yabancı dil öğretiminin de bu etkiden uzak kalması düşünülemezdi. Avrupa Dil Pasaportu kapsamında verilen Yabancı Dil Öğretim etkinlikleri içerisinde yer alan *Dinleme, Okuma, Karşılıklı konuşma, Sözlü anlatım ve Yazılı anlatım* gibi uygulamalar aynı zamanda dilin dört temel özelliğini göstermektedir. Bilişim teknolojileri uygulamalı dilbilimin sorularına cevap vermeyi kolaylaştıracak yöntemleri içinde barındırmaktadır.

Nitekim, “*Kime, Neyin, Nasıl*” öğretilmesi sorularının cevabı verilirken, bugün bilişim teknolojilerinin, NASIL sorusuna verilecek bir hayli cevapları olduğu ortadadır. Ancak konu, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi olunca, günümüz bilişim teknolojilerinden yararlanıldığını söylemek şu an için çok da doğru görünmüyor.

Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından yabancılara yönelik olarak yapılan Türkçe öğretimi kursları elbette bu anlamda bir eksikliği gidermektedir. Ancak bizim bu çalışma çerçevesinde ele alacağımız şey, Yabancı Dil Türkçe öğretiminin bir kurs düşüncesinin çok ötesinde, bir dilin hayatın akışı içerisinde, gelişen teknolojinin desteğiyle, yeni şartlara kendini adapte ederek öğretilmesi olmasıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde bilişim teknolojilerinden etkin olarak yararlanmanın gerek yapılan işte arzulanan hedefe ulaşmada, gerekse bir disiplin olarak kendi içerisindeki üretkenliğini artırmada kazançları olacağı açıktır. Bir dilin *öğretilmesi* o dilin *öğrenilir* olmasıyla doğrudan ilgilidir.

Bugün ülkemizde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin bir disiplinin varlığından söz edilemez. Örneğin üniversitelerimizde Türkçe bölümleri vardır. Türk dili ve edebiyatı bölümleri vardır. Ama bu bölümlerin anadil Türkçenin öğretimi, edebiyatı, kültürüyle ilgili oldukları açıktır. Oysa bugün Avrupa üniversitelerinde, İngilizcenin, Fransızcanın yabancı dil olarak öğretilmesiyle ilgili bölümler vardır. Örneğin görev yaptığım Strazburg üniversitesinde yabancı dil Fransızca öğretimi bölümü vardır. Bu bölüm, Fransızcanın yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili bir bölüm olduğu gibi, üniversitenin bizdeki Tömer’in dengi olan, sadece Fransızca’yı değil birçok dünya dilinin öğretimiyle uğraşan bir merkezi de vardır. Yabancı dil Fransızca bölümü, Fransızca’yı yabancı dil olarak öğretecek elemanların yetiştiği bir bölümdür ve bu bölüm öğrencilerinin yurtdışında staj yapma zorunlulukları vardır. Benzer durumların İngilizcenin yabancı dil olarak öğretilmesinde de söz konusu olduğunu düşünüyoruz.

Ülkemizdeki uygulamaya göz attığımızda, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde bir yöntem sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu alan genellikle üniversitelerin yabancı dil bölümlerinde, yabancı dil öğrenimi görmüş kişilerle ya

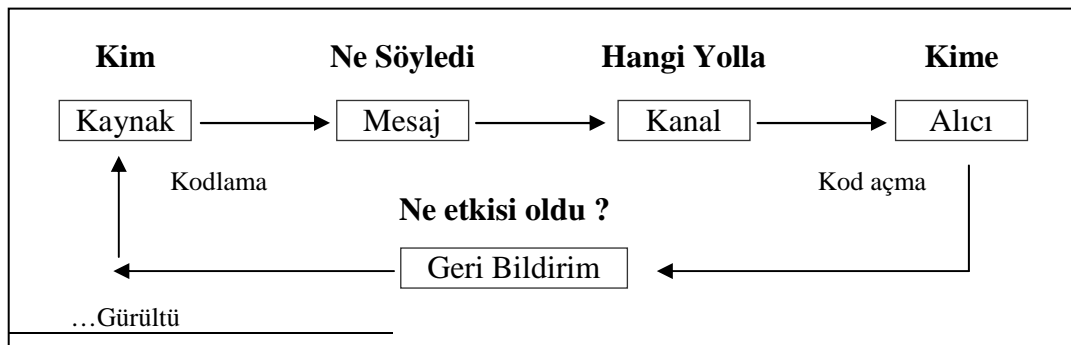
da Türk dili ve edebiyatı okumuş ama yabancı dil bilgisi olan kişilerle doldurulmaktadır. Yabancı dil öğretiminde bugün gelinen noktaya baktığımızda, bilişim teknolojilerinin bu alana sağladığı katkıyı görmemezlikten gelemeyiz. Bu katkıyı kullanmak, bu katkıyı bir disiplin olarak yabancı dil Türkçenin öğretimine sunmak ve bu alanda verimliliğe ulaşmak için, bilişim teknolojilerinden yararlanabilecek eğitimcilere ihtiyaç olduğu açıktır.

Türkçenin kolay okunabilirliği*, eklerle zenginleştirilen bir dil olması ve Türkçenin matematikselliği** gibi özellikler, Türkçenin kendine özgü nitelikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkçenin kendine özgü bu nitelikleri dilin öğrenimi ve öğretilmesine yönelik yapılacak çalışmalarda elbette kolaylıklar, açılımlar sağlayacaktır. Öğrenme sürecini bir iletişim etkinliği olarak düşündüğümüzde bu kolaylıklar ve açılımlar sürecin iyi işlemesine ve arzulanan sonuca daha çabuk varılmasına yardımcı olacaktır kuşkusuz.

Bir İletişim Etkinliği Olarak Yabancı Dil Türkçe

Bir iletişim etkinliği olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde iletişim şemasını göz önüne aldığımızda, yapılacak etkinlikte verici/alıcı, amaç/araç bütünleşmesini sağlamanın çok önemli olduğu ortadadır. Verici Alıcı ya da Kaynak Hedef arasındaki mesajın aktarımında, “*hangi yolla*” olacağı yer almaktadır.

* Türkçenin bizler kullanırken çok farkında olmadığımız, farkında olanlarımızın da bunun fazlaca zevkine varamadığını hissettiğim en büyük güzelliği kuşkusuz yazıldığı gibi okunan bir dil olmasıdır. Ne yazarsanız onu okursunuz. Bu kesin. Yani Türkçe kelimelerde, İngilizce ya da Fransızcadaki gibi diftonglar yoktur. Örneğin tabak yazar tabak okursunuz, kabak yazar kabak okursunuz. Yani Fransızcadaki gibi beaucoup yazıp boku ya da İngilizcedeki gibi high density yazıp (hay densiti) okumazsınız.

** Türkçenin matematikselliği konusunda yapılan çalışmalar için çalışmanın sonunda internet kaynakları bölümündeki bağlantılara bakınız.

Şekil 1. İletişim süreci ve öğeleri (Yalın, 2006,12)

Kanal ve Mesaj Arasındaki İlişki

Kaynak / Alıcı açısından Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesini ele aldığımızda kaynağın, bir başka ifadeyle vericinin/öğreticinin, Türkçenin Yabancı dil olarak öğretilmesinde günümüzün gerektirdiği, ilgililerince geçerliliği tartışmasız kabul edilmiş olan kimi donanımlardan uzak olduğu ortadadır. Nedir bu donanımlar sorusunun cevabı, öğrenmenin ne olduğuna, nasıl olduğuna ilişkin verilecek cevaplarla yakınlık göstermektedir.

Mesajın hangi yolla alıcıya iletileceğinin cevabını günümüzde bilişim teknolojilerinden yararlanarak vermek, Dale'in Yaşantı Konisi'nde ulaşılan sonuçlar göz önüne alındığında, Yabancı Dil Türkçenin öğretiminde başarılı sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Yaşantı konisinden elde edilen bulgular şu sonuçları doğurmaktadır: (Yalın, 2006, 20)

1. *Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz.*
2. *En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.*
3. *Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.*
4. *En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir.*

Burada ulaşılan sonuçlar, bir disiplin olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dikkate alındığında, "Dil öğretiminin temelinde dört dil becerisi olarak kabul edilen **dinleme, konuşma, okuma** ve **yazmanın** geliştirilmesi görüşü vardır. Bu nedenle eğitim programlarının düzenlenmesi de bu becerilere ilişkin hedef ve davranışların programda yer almasını gerekli kılmaktadır. Bu kitabın yaklaşımı da Türkçe programını ve öğretimini dört temel dil becerisini geliştirmeye dayalı olmasıdır." (Demirel, 2000, 8)

Demirel'in, Dil öğretimindeki gelişmeler ve yeni yaklaşımlar konusunda öğretmenleri, özellikle de sınıf öğretmenlerini bilgilendirmek amacıyla hazırladığı

kitabında, dil öğretiminin ve buna ilişkin programların dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik olduğundan bahsedilmektedir. Ancak kitabın önsözünde de belirttiği gibi, bu kitap Türkçeyi, Türkiye’de, anadili Türkçe olanlara öğretmeye yönelik hazırlanmış bir kitaptır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin kuramsal incelemelerin ve araştırmaların yapıldığı eserlerin de bir disiplin olarak bu alanda ortaya çıkması alandaki eksikliği giderecektir kuşkusuz.

Uygulamalı dilbilimin temel konusunu oluşturan ve dilbilimin temel ilkelerinden hareketle oluşturulan “*Ne öğretilceği?*” ve “*Nasıl öğretilceği?*” soruları, günümüz bilişim teknolojilerinin bu sorulara değişik disiplinlerde verdiği cevaplar göz önüne alındığında, Yabancı Dil Türkçenin öğretiminde yapılması gerekenlere ilişkin çalışmaları yönlendirici olacaktır.

Dale’in Yaşantı Konisi’nde belirlenen modele göre “*öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz.*” Bu tespitten hareketle insanlar öğrendiklerinin;

%83’ünü görme,

%11’ini işitme,

%3.5’ini koklama,

%1.5’ini dokunma

%1’ini tatma duyularıyla öğrenmektedirler.

Yine bu tespite göre insanlar, zaman sabit kalmak üzere;

Okuduklarının %10’unu,

İşittiklerinin %20’sini,

Gördüklerinin %30’unu,

Hem görüp hem işittiklerinin %50’sini,

Söylediklerinin %70’ini

Yapıp söylediklerinin %90’ını hatırlamaktadırlar. (Yalın, 2006, 21)

Bu çalışmanın konusu içerisinde ele alındığında yukarıdaki veriler, bilişim teknolojilerinin öğrenim sürecindeki etkisini göstermesi açısından çok çarpıcı olacaktır. Geçmişin öğreneni pasif/edilgen konumda bırakan klasik yöntemlerinden bugünün öğrenci merkezli yöntemlerine gelindiğinde ‘*Neyin kime*

nasıl öğretileceği? sorusunun cevabını verirken Dale'in yaşam konisinden hareketle belirlenen oranlar, dil öğretiminde oldukça etkili olacaktır.

Gelişen süreç de zaten bunun bir ispatıdır. Yapışkan resimler, video kasetleri, teyp kasetleri, televizyon filmleri derken materyali çeşitlendiren ama öğrenciyi yine edilgen konumda bırakan bu yöntemlerden sonra bugün gelinen noktada bilişim teknolojilerinin sağladığı destekle öğrenci merkezli, öğrencinin edilgen konumdan etken/aktif konuma geçtiği, çok sayıda duyu organının öğrenme sürecine katıldığı, bilişsel (kognitif) ve oluşumcu (konstrüktif) yöntemlerin kullanıldığı süreçlerde yabancı dil öğrenilmesi gerçekleşmektedir.

Yoğun ve süreli, belirlenen amaç ve seçilen kitleye yönelik uygulanan dil öğretiminde kısa sürede elde edilen başarıların temelinde, uygulanan yöntemlerin, seçilen materyalin önemi çok büyüktür. Öğrenciyi öğretimin merkezine aktif konuma sokarak koyan bilişim teknolojilerine dayalı bir dil öğretiminde kognitif öğrenme yönteminin, bilişsel öğrenmeler zihinsel etkinliklerin ağırlıkta olduğu davranışları kapsar (Yalın, 2006, 20) ilkesi, mültimedya ortamlarıyla oluşturulmuş interaktif dil öğrenim yazılımlarının temelini oluşturmaktadır.

HANGİ TEKNOLOJİ, HANGİ UYGULAMA

Yabancı Dil Türkçenin öğretiminde konuyla direkt ilgili olanların yapması gerekenler olduğu ortadadır. Ancak arkaplanında katma değer ve kazanç sağlama düşüncesinin olduğu uygulamalar da ne yazık ki Türkçenin öğrenilmesinden elde edilecek kazançla ölçüldüğünde, uzun vadede çok da kârlı olmamaktadır.

Bir örnek olarak vermek istersek, Oxford'un hazırlamış olduğu New English File serisinin kitapla birlikte verilen CD'lerinin dışında kitap içeriğinin sınıf içi uygulamalarının bir kısmı dışında pek çoğunun internet ortamında web sayfasında yayımlandığı ve öğrenme eylemine doğrudan katkı sağladığı görülmektedir. Katma değer sağlama, kazanç düşüncesi yok mu? Elbette vardır. Bir emek varsa karşılığı elbette olacaktır. Ancak kimi zaman bu kazancın önceliği ya da ötelenmesi önem taşımaktadır. Bizim ülkemizde bu açıdan devlet destekli projeler hazırlanıp Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin bilişim

teknolojilerinin alana ilişkin katkıları sağlanmalı ve bu yönde öğreticiler yetiştirilmelidir.

O halde yapılması gereken şey, üniversitelerimiz bünyesinde özellikle eğitim fakültelerinde açılacak Yabancı Dil Türkçe bölümleri ya da mevcut Türkçe öğretmenliği bölümlerinin belirli bir dönemden sonra bir yandal programı uygulamalarıyla bunun sağlanması olabilir. Ancak hangi şekil ve türde olursa olsun, bu disiplinde yetiştirilecek olanların, çok iyi bir batı/doğu dilinin yanı sıra ikinci bir dili ortalama seviyede bilmelerini sağlamaya yönelik bir eğitim/öğretim verilmelidir. Ayrıca Dale'in yaşantı konisi göz önüne getirildiğinde, öğrenme sürecine katılan duyu organlarının sayısının artırılmasını sağlayacak olan günümüz bilişim teknolojilerini çok iyi düzeyde kullanıp, bunların Yabancı dil Türkçenin öğretiminde etkinliği artıracak şekilde donanıma sahip olacak öğrencilerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Ancak bizi bu çalışmayı hazırlamaya iten nedenlerden biri de, 2000 yılı mayıs ayında TÖMER tarafından düzenlenen *Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretim Sempozyumu* sonuç bildirisinde (*Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu*, 11-13 Mayıs, 2000, 215), Türkçenin Yabancı Dil olarak öğretilmesinde bilişim teknolojilerinden yararlanmak bir yana, bu konuda en ufak bir ifadenin bile geçmemesi, Yabancı dil Türkçenin öğretilmesinde çabaların hangi noktada bulunduğunu tespit etmemiz olmuştur.

Yine ilginç olan, aynı konuda 1986 yılında yapılan toplantının kitapçığında (Koç, 1986, 241-247) "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi" başlıklı makale, teknolojinin Türkçenin Yabancı Dil olarak öğretiminde kullanılmasına ve bu işi yapacak kişilerin bu eğitimi almalarına işaret ederken, onbeş yıl sonra yapılan aynı içerikli toplantıda konuya ilişkin en ufak bir sözün edilmeyişi bizi hayrete düşürdü. Oysa biz tam tersini umuyorduk. Onbeş yıl önce çok az dile getirilen bir konunun gelişen bilişim teknolojileriyle daha önemli bir yer edineceğini düşünüyorduk. Fakat yine burada 2000 yılında düzenlenen Türkçe öğretimi sempozyumu kitapçığındaki bir Türkçe sevdalısının sözleri bu gerçeği yüzümüze yeterince vuruyordu.

“Türkçe öğretme işini *ciddi olarak ve bilinçli bir anlayışla* ele alarak çalışmazsanız, Türkiye dışında yabancılara Türkçe öğretmeye çalışanları, kurumları maddî imkanlarınızla desteklemezseniz, bu işe gönül vermiş, çeşitli zorluklara rağmen büyük fedakârlıklarla çalışan insanları bu işten soğutursunuz.”(Yorulmaz, 2000, 195)

Bu tespitlere olumlu bir katkı yapmayı amaçlayan bu çalışmanın, aşağıdaki başlıklarda önereceği kimi uygulamalar, aslında şu an dünyada, gerek internet ortamında gerekse yazılı ve görsel iletişim ortamlarında var olan birçok uygulamanın Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılmasından başka bir şey değildir.

Bu tespitlerin ardından söylenecek bir başka şey de, alana ilişkin hazırlanacak yazılımların birer mühendislik ürünü olmasının ötesinde dilbilimcilerin desteğini almış olmaları zorunluluğudur. Disiplinler arası işbirliğiyle bu tür yazılımların arzulanan sonuca ulaşması daha kolay sağlanabilecektir.

Öğrenenlere ve öğretenlere yönelik hazırlanacak WEB sayfaları.

Bugün için Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle/öğrenimiyle ilgili çok küçük ve amatörce çalışmaların dışında çok fazla bir etkinlik göremiyoruz. Bu çalışmanın öncelikli olarak dile getirmek istediği, üzerinde durduğu konuların başında gelen bu etkinlik, dilin ÖĞRETİLEN bir dil olması/yapılması için gerekenlerin en başında gelmektedir. Nitekim İngilizcenin tüm dünyadaki etkinliği ya da en fazla iletişim kurulan dil olmasının sebeplerinden biri, bizce en önemlisi, başka etkenlerin yanında, ÖĞRETİLEN bir dil olmasıdır. Bu dilin öğretimine/öğrenimine ilişkin sanal alemde yapılacak küçük bir gezi bile bu sözlerimizi doğrulayacaktır.

Nette, Avrupa dillerinin yanı sıra Uzak Doğu dillerinin bile öğrenimine/öğretilmesine yönelik oldukça etkin kullanılan web sayfaları için Yabancı Dil Türkçe adına maalesef verebileceğimiz çok güzel örnekler olduğunu sanmıyoruz. Biraz daha ileri giderek söyleyelim. Yok böyle bir WEB sayfası. Arzumuz dünyanın neresinden olursa olsun Türkçeyi öğrenmek isteyenlere hemen bir web sayfasının adresini verelim isterken bunun mümkün olmadığını

görüyoruz. Birkaç amatör sayfanın dışında bilimsel altyapısı ve sistematığı çok sağlam olmayan, bir yöntem sorunu hiç olmayan bazı sitelere ulaşabiliyoruz. Ama bunların arzulanan başarıya ulaştıracağından kuşkuluyuz.

Tömer'in www.turkish-center.com adlı sayfası uzaktan Türkçe öğretimi yapan bir site olarak dikkat çekmektedir. Ancak site bir yönüyle bu sayfayı bu alanda özel bir kurs olarak düşünüp tasarladığı için bizim söylediklerimizin ötesinde bir çalışma olarak dikkat çekmektedir.

Burada kendimize şu soruyu soruyoruz. Acaba Kültür Bakanlığımız ya da Milli Eğitim Bakanlığımız üniversitelerimizle yapacakları bir işbirliğiyle dünyanın hemen her yerinden rahatlıkla ulaşılabilir, her türlü görsel/işitsel zenginliğe sahip bir Yabancı Dil Türkçe öğretimi sayfası oluşturamazlar mı? Şahsen biz bunun çok zor olmadığını düşünüyoruz. Ve bu amaçla bu çalışmanın sonucunda belirtilecek olanı burada önceden söylemek istiyoruz.

Dilinizi anlayanlar/tanıyanlar, sizi de, kültürünüzü de tanırlar, anlarlar. Bilgiye ulaşmada sınırların ortadan kalktığı bir dünyada, bilişim teknolojilerini her alanda gerektiği gibi kullanmak/kullanmamak, bu dünyada başkalarıyla aranızı yeniden duvarlar koymaktan/koymamaktan başka bir şey değildir.

Türkçe öğretim portalini oluşturmak

Bu amaç için Türk Dil Kurumunun Türklere yönelik ama Türkçe öğrenenlere çok az hitap eden sayfasının yeniden bir yapılanmayla Türkçenin gerek yabancı dil gerekse Anadil olarak öğrenilmesinde bir portal olması sağlanabilir. Bu alanda çok yoğun kullanıldığına tanık olduğumuz İngilizce, Fransızca kimi dil öğretim siteleri her türlü multimedya etkinliğiyle zenginleştirilmekte, öğrenimde etkinliğin çeşitliliği sağlanarak arzulanan başarıya ulaşmada olumlu mesafeler alınmaktadır.

Video etkinlikleri

Özellikle Türkçeyi öğrenmek isteyenlere yönelik hazırlanmış bu tür etkinlikler kullanıcıların bilgisayarlarına indirilebilir özellikte olmalı ve yazılı metinlerle birlikte ortamda yer almalıdır. Belirlenen bir senaryo çerçevesinde yapılacak bu kayıtların, belirli dil düzeylerindeki kişilere hitap etmesi gerekmektedir. Bu etkinliğin aynı zamanda Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenenlere

Türk dili, kültürü, tarihi hakkında bir bilgi sunumu olarak düşünülmesi ve seçilecek metinlerde buna dikkat edilmesi de, dil öğreniminin yalnızca bir dilin konuşulmasının, anlaşılmasının sağlanması olmadığı ama aynı zamanda bir kültür aktarımı olduğu gerçeğini ortaya koyacaktır. Dil öğrenimindeki, Dale'in yaşantı konisini de düşündüğümüzde, bu etkinliğin okuyarak ve dinleyerek öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayacağı unutulmamalıdır.

Elektronik postalar, haber grupları, forumlar.

Yöneticilerinin Türkçe sevdalılarından oluştuğu forumları teşvik etmek, yine özellikle öğrenciler düzeyinde internet ortamında dil merkezli haberleşmeleri sağlayacak ortamları oluşturmak.

Sohbet (chat) ortamları oluşturmak

Çevrimiçi sohbet ortamlarının Türkçenin öğretilmesinde kullanılmasına yönelik çalışmalar yapmak, bu alanda teşvik edici rol üstlenmek. Örneğin Pal Talk adlı çevrimiçi görüşme ortamında İngilizce konuşma odaları, yazma odaları oluşturulmuştur. Ayrıca internette Batı dilleri açısından interaktif uygulamaların yapıldığı birçok dil öğretim sitesinde gerek çevrimiçi gerekse soru cevap şeklinde yapılan dil öğretilmesine/öğrenimine yönelik birçok web sayfası vardır.

Uzaktan öğretim yöntemlerinden yararlanmak

Önceleri yalnız başına öğrenmeye zorladığı için marjinal kalan uzaktan öğretim yöntemlerine gelişen bilişim teknolojilerinin sağladığı katkıyla Avrupa'da birçok alanda yapılan sertifika programlarına Yabancı Dil Türkçenin öğretilmesi de katılmalıdır. Bu çalışmanın hazırlık aşamasında kendileriyle görüştüğümüz Anadolu üniversitesi yetkililerinden aldığımız bir haber güzel şeylerin yapılacağına olan inancımızı artırdı. Bilişim altyapısıyla dünyanın açık öğretim sistemiyle öğretim yapan en büyük on üniversitesi arasında (<http://www.teknoturk.org>) yer alan bu üniversitemiz, 2007 yılında yürürlüğe koyacağı uzaktan öğretim yöntemiyle Türkçe sertifika programının hazırlıklarını tamamlamıştır.

Bilişim teknolojileriyle donanmış kültür evleri oluşturulması

Geçmişin zor şartlarında adeta bir ayrıcalık gibi görünen ülke sınırları dışına çıkabilme düşüncesi, günümüzde anlamını yitirmiştir. Türk nüfusun yoğun bir

şekilde bulunduğu birçok Avrupa ülkesinde ister istemez Türk nüfusuyla, Türkçeyle ilişki içerisinde olan yerli halk, bu ilişkilerin doğurduğu olumlu neticelere göre Türkçeye yakınlık duymakta, bu dili ikinci bir dil olarak öğrenmek istemektedir. Akademik ortamların dışında söz konusu olan ve zaman zaman tanık olduğumuz bu tür istekler, bizim bu konuyu bu çalışma çerçevesinde dile getirmemizi gerektirdi.

Yıllardır yokluğundan şikayetçi olunan lobicilik faaliyetinin bir başlangıcını oluşturacak böylesi bir çaba yabana atılmamalıdır. Çok yoğun Türk nüfusun bulunduğu kimi Avrupa şehirlerinde uzun yıllardan beri sadece ve sadece kültürel asimilasyona karşı vatandaşları korumak amacıyla yapılan bu çalışmaların, iyi niyetli çabalar olmasının ötesinde çok fazla arzu edilen neticeyi sağlamadığı, bugün Avrupa’da üçüncü dördüncü kuşak gençlerin yaşadıkları kimlik bunalımını gördüğümüzde somut bir netice olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk nüfusa oranla çok az sayıda vatandaşı bulunan diğer bazı ülkelerin, dil öğrenimi vermek amacıyla kurdukları kültür evleri her yerde dikkatimizi çekmektedir.

Türkçenin öğretilmesine, Türk kültürünün tanıtılmasına, dışarıda Türkiye’nin tanınmasına ve anlaşılmasına büyük katkı sağlayacak bu tür merkezlerin varlığı ve etkisi çok büyük olacaktır kanaatindeyiz.

Şu anda bu merkezlerin Almanya’da ve başka ülkelerde sınırlı sayıda da olsa bulunduğunu biliyoruz. İlkokul ve kolejlerde Türk nüfusun çocuklarına, Türkçe dersi vermek üzere görevlendirilmiş öğretmenler var ancak bu öğretmenlerden daha etkin yararlanabilmek adına yapılması gerekenlerin olduğu açıktır. Yurt dışında görevli bulunan öğretmenlerin daha planlı bir yapılanmayla uygun bir mekan sağlanarak bir tür kültür evi olacak şekilde de döşenerek Türkçe kurslarının verildiği bir mekan yapılabilir.

Birçok sektörde varlığını hissettiren Türk nüfusu, içerisinde yaşadıkları toplum ve bölgede bulunan diğer yabancılar için de her zaman göz önünde olan bir gerçek olarak Türkçe ile yakınlık kurulmasında ister istemez bir etki yapmaktadırlar. Her ne sebeple olursa olsun yapılacak güzel bir yönlendirmeyle Türkçe öğrenmeye yönelik ciddi bir motivasyon sağlanabileceği kanaatindeyim.

Bilişim teknolojileri destekli öğretim materyali oluşturulması

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün bugüne kadar bu alanda yaptığı çalışmalar elbette bir eksikliği gidermekte ve bu çalışmalar hâlâ da devam etmektedir. Örneğin şu an bu çalışmanın burada sunulmasında Onsekiz Mart Üniversitesi ile işbirliği yapan Bakanlığımız Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, bilişim teknolojilerini gerektiği gibi yakından takip etme konusunda üzerine düşeni yamaktadır. Ancak bu merkezin öncülüğünün sahip olduğu tecrübeyle paralellik göstermesi bizde bir beklenti oluşturmaktadır. Açık lise öğrencilerine yönelik hazırlanan MEB sayfaları gerçekten ilgilileri için çok verimli kullanımlar sağlarken, aynı hassasiyeti MEB web sayfalarında uzun bir arama tarama sonunda ulaşabildiğimiz kimi video kayıtları için söyleyemeyeceğiz.

Güncellenmemiş video kayıtları Açık lise öğrencilerine yönelik sayfada bulundurulurken acaba bunlardan Yabancı Dil Türkçenin öğretiminde yararlanılabilir mi sorusunu kendimize sorduğumuzda olumlu bir cevap veremedik. Çünkü birinci sorun kullanılan dilin ve yorumlanan senaryonun bu iş için hiç de uygun olmadığıydı.

Bu merkezin mektupla öğretim merkezi fonksiyonunu üstlendiği günden bugüne edindiği tecrübelerin, günümüze yansımalarının daha ileri boyutlarda ve hatta sadece Türkçeye değil birçok alana ilişkin hazırlanacak WEB sayfalarıyla katkı olarak görünmesi gerekmektedir.

Yine Kültür Bakanlığı web sayfasında (www.kultur.gov.tr) dünya klasiklerinin de aralarında bulunduğu 160 civarında sesli kitabın sadece görme engelliler için hazırlanmış olmalarından dolayı, telif hakları çerçevesinde genel kullanıcıya kısıtlı olması nedeniyle Türkçe sesli kitap isteyen Yabancılara önerdiğimiz bu sayfadan gereğince yararlanamıyorduk. Ancak kişisel çabalarımız ve MEB Dış İlişkiler yetkililerinin de öncülüğüyle 40 kadar kitabın herkes tarafından dinlenilmesi sağlanmıştır. Dil öğreniminde dört dil becerisini düşündüğümüzde sesli kitabın önemi daha iyi anlaşılacaktır kanaatindeyiz.

CD/DVD kütüphaneleri oluşturmak

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik belirlenecek yöntem dahilinde oluşturulan senaryolara göre belirli seviyelerde, belirli kurlara göre

hazırlanacak Yabancı Dil Türkçe öğretim CD/DVD'lerinin yer alacağı kütüphaneler oluşturulmalı. Bu kütüphanelerden yurt içi ve yurtdışı okuyucunun/dinleyicinin yararlanmasına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Gerektiğinde bu CD/DVD'lerin yer aldığı çevrimiçi abonelik sistemleri geliştirilmeli ve ilgililerin hizmetine sokulmalıdır.

Basılı materyal zenginliği oluşturmak

Ankara Üniversitesi Tömer merkezince yayımlanan Hitit serisi Türkçe öğreniyorum kitabı, şu an için bu alandaki en sistemli kitap olarak görünmektedir. Ancak konuya bir de İngilizce ve Fransızcanın yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin yayınlar açısından bakıldığında bu serinin de çok iyi hazırlanmış olduğunu söylemek zor. Bu kitaba, dil öğretimi açısından eleştirel bir yaklaşımla bakıp bir şeyler yazmak söylemek şu an bu çalışmanın konusu içinde değildir. Ancak yine alandaki şu an en sistemli kitap olması açısından bir eksikliği doldurduğu da ortadadır.

Dil öğretiminde basılı materyalin, görsel/işitsel araç gereçlerle desteklenmesi, öğrencilerin gerektiğinde destek alacakları bir web sayfasına yönlendirilmesi, sınıf dışı alıştırmaların sağlanacağı interaktif web sayfalarının oluşturulması da basılı materyali destekleyici olacaktır.

Bizden kitap isteyenlere önerebilecek bir yöntem kitabımızın olmaması bu açıdan çok düşündürücüdür. Düşündürücü olan bir başka konu da üzülerek belirtmek istiyoruz ki, bu alanın sanki sadece bazı kurumların tekelinde olduğu izleniminin oluşturulması.

SONUÇ OLARAK

Yabancı dil Türkçenin öğretimi konusunda bilişim teknolojilerinin, bir disiplin olarak bu alanın gerektirdiği şekilde kullanılması konusunda bugün için geç kalındığı söylenebilir. Kişisel gayretleriyle güzel şeyler yapmaya çalışan kimi Türkçe sevdalılarının bu gayretlerinin sahiplenilmesi ya da desteklenmesi, konuya ilişkin karar verme durumunda bulunanların bu konuda yapacakları etkin çalışmalarla, alandaki eksiklikleri ortadan kaldıracaktır kuşkusuz.

Konuya bir kurs düşüncesi açısından bakmak, dünyanın en çok konuşulan dilleri arasında yer alan dilimizin öğretimine önem verilmediğinin açık bir göstergesidir diye düşünüyoruz. Eğer İngilizce bugün dünyada çok konuşuluyorsa, başka sebeplerin yanında, aynı zamanda çok öğretildiği içindir.

En iyi öğrenmelerin, duyu organlarının çok fazla katılımıyla sağlandığı düşünüldüğünde bilişim teknolojilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sağlayacağı katkı, aynı zamanda eksikliğini hissettiğimiz lobcilik için de bir başlangıç oluşturmaya yarayacaktır. Dil öğretimi kültür öğretimidir aynı zamanda. Tanımak tanınmaktır. Konuşmak anlaşmaktır. Ticaret yapmak alış veriş yapmaktır.

Gerek kamu gerekse özel kurumların Türkçenin öğretilmesine yönelik yapacakları çok şey vardır. Bu konudaki yol haritasının vakit kaybetmeksizin çizilerek, anlamlı öğrenmelerin, verimli sonuçlar doğurması için işbirliği içerisinde bilişim teknolojilerinden yararlanılması sağlanmalıdır.

Eğer bugün Tokyo üniversitesi web sayfasında Japoncanın yanı sıra çok nitelikli bir şekilde, her türlü bilişim tekniği kullanılarak Fransızca da öğretiliyorsa üniversitelerimizin de buradan alacakları dersler olsa gerek. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlere hangi üniversitemizin web sayfasında bir yöntem sunulmaktadır ve bizler bu soruya olumlu bir cevap verebiliyor muyuz?

Sözü Thierry Lancien'in Teknolojiye ilişkin aktardığı bir tespitle bitirelim.

“... *Teknik önerir, insan uygular.*” Öğretenlere ve öğrenenlere düşen amaçlarına en uygun olanı seçip onu kullanmaktır (Lancien, 1998, 114)

Kaynaklar

Demirel, Ö. (2000). *Türkçe Öğretimi*. Pegem Yayıncılık.

- Depover, C. Giardina, M. Marton, P. (1998). *Les environnement d'apprentissage multimédia, Analyse et conception*. L'Harmattan, Paris.
- Koç, N. (1986). "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi". *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı*, 1-3 Ekim 1986. (1986) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları 160. Ankara, ss. 241-247.
- Lancien, T. (1998). *Le Multimédia*. Didactique des langues, CLE International, Baume-les-Dames.
- Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı*, 1-3 Ekim 1986. (1986) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları 160. Ankara
- Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu*, 11-13 Mayıs 2000, İstanbul. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yalın, H.İ. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yorulmaz, B. (2000). "Öğretmen ve Öğrenci Açısından Türkçe Öğretiminde Kitap ve Yöntem Sorunu". *Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu*, 11-13 Mayıs 2000, İstanbul. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi. Ankara Üniversitesi Basımevi. S.195.

İnternet Kaynakları

<http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000037-yazi.htm> (başvuru tarihi: 17.02.2007)

<http://www.kultur.gov.tr>

<http://www.meb.gov.tr>

Türkçenin Matematikselliği ve Doğal Dil İşleme Konusuna İlişkin Bazı Bağlantılar

<http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000135-yazi.htm>

<http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000138-yazi.htm>

<http://ddi.ce.itu.edu.tr/turkce>

<http://www.tdk.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF6CB60B44B4D43F98>

http://cse.yeditepe.edu.tr/~eozcan/research/papers/TBD20_2.pdf

<http://www.yapay-zeka.org/>
<http://www.cmpe.boun.edu.tr/~gungort/papers/Bir%20Uygulama%20Alaninda%200Turkce%20Metnin%20Anlambilimsel%20Gosterimi.doc>
https://zemberek.dev.java.net/zemberek_sunum.pdf
<http://ab.org.tr/ab02/tammetin/14.doc>
<http://tspell.sourceforge.net/hakkinda.html>